

Cornell Tekniğinin Metin Özetlemeye Etkisi

Halit KARATAY^{1*}, Seda KAYA² ve Gökçen TEKİN^{3*}

1 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, halitkaratay@gmail.com

2 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, sedakayabp@gmail.com

3 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, gokcentekinbrs@gmail.com

*Sorumlu iletişim yazarı: halitkaratay@gmail.com

Özet

Öğrencilerin okul derslerindeki karmaşık ve uzun metinlerle baş etme becerilerini geliştirmek için onlara metin kavrama, çözümleme ve özetleme ile ilgili teknikler öğretilir. Metin özetleme tekniklerini kullanmayı öğrenen öğrenciler, metindeki önemli bilgileri seçerek kodlayıp saklayabilir. Bu, onlara okul dersleri ile ilgili sınavlara çalışırken bilinçli, etkili ve verimli ders çalışma alışkanlığı kazandırır; okulda iyi bir akademik başarı elde etmenin yolunu açar. Bu çalışmada, Cornell not alma tekniğinin öğretmen adaylarının metin özetleme becerilerini geliştirmeye etkisi incelenmiştir. Araştırma sınıf içi eylem araştırması olarak tasarlanmıştır. Uygulamaya 3. sınıftaki 69 Türkçe öğretmeni adayı katılmıştır. Yazma eğitimi dersindeki geleneksel özetleme tekniği yerine Cornell tekniği ile metin özetleme öğretilmiştir. Bunun için haftada 4 saat olan yazma eğitimi dersinin 1 saati kullanılmıştır. Cornell tekniği özetleme etkinlikleri 6 hafta sürmüştür, her hafta bir okuma metni özetlenmiştir. Öğretmen adaylarının metin özetleme becerilerindeki gelişimi değerlendirmek için birinci ve altıncı haftalarda yaptıkları özetler karşılaştırılmıştır. Özetleme tekniğinin uygulanması ve etkileri hakkında öğretmen adaylarının görüşleri alınmış, araştırmacı ve uygulayıcı günlükleri tutulmuştur. Elde edilen veriler, Cornell tekniğinin öğretmen adaylarının metin özetleme becerilerini anlamlı düzeyde geliştirdiğini göstermektedir. Ayrıca öğretmen adayları, not alma ve metin özetleme öğretiminde Cornell tekniğini diğer öğrendikleri özetleme tekniklerine göre daha etkili bulduklarını bildirmişlerdir. Cornell tekniğinin metni kavrama ve çözümleme becerisini geliştirdiği, etkili ve kolay özetleme becerisi kazandırdığı belirlenmiştir. Katılımcılar Cornell özetleme çalışmalarının, geleneksel özetleme etkinliklerine göre daha eğlenceli ve öğretici olduğunu belirtmişlerdir fakat tekniğin bu yararları olmasına rağmen özetlemenin uzun zaman aldığını, Cornell kâğıdına bağlı kalarak metin özetlemenin onları kısıtladığını ve bu tekniğin her metin türü için kullanılamayacağını belirtmişlerdir. Katılımcıların bu görüşleri aslında diğer metin türleri ile ilgili deneyimlerinin sınırlı olmasından kaynaklanmış olabilir.

Anahtar Kelimeler: Özetleme, not alma, Cornell tekniği, Türkçe öğretmeni adayları, yazma eğitimi.

The Effect of Cornell Technique on Text Summarizing

Abstract

In order to help students deal with long and complex texts in their courses, they are taught text comprehension and analysis and summarizing techniques. Students who have learned how to use text summarizing techniques can select, code and store important information in texts. This leads them to acquire the habit of studying purposefully and efficiently while preparing for the exams in school. This paves the way for them to be in good academic standing at school. In this study, the effect of the Cornell note-taking technique on improving the text summarizing skills of prospective teachers was investigated. The research was designed as a classroom action research. 69 prospective Turkish teachers in their junior year participated in the study. Instead of the traditional text summarizing technique, the Cornell text summarizing technique was taught to the participants in the writing courses. To that end, 1 class hour of the weekly 4-hours writing course time was used. The Cornell summarizing technique activities lasted 6 weeks, and a reading text was summarized each week. In order to assess the improvement in the text summarizing skills of the participating prospective teachers, the summaries made by the teacher candidates in the first and sixth week were compared. Regarding the implementation and the effects of the technique, the opinions of the teacher candidates were obtained through interviews and the opinions of researchers and practitioners were obtained through the diaries they were asked to keep. The data showed that the Cornell technique significantly improved the text summarizing skills of the prospective teachers. In addition, the prospective teachers stated that in teaching note taking and text summarizing they found the Cornell technique more effective than other summarizing techniques they had previously learned. It was thus determined that the Cornell technique increased text comprehension and analysis skills of the participants and that it made the acquisition of efficient and easy to use summarizing skills possible. Participants stated that the practice activities used in teaching the technique were more fun and instructive than traditional summarizing activities, but they also stated that despite its benefits, it took longer to summarize texts, that summarizing texts using the Cornell worksheet was restricting, and that this technique may not be used for all text types. The final opinions may have stemmed from the limited experience of the participants with only six expository text types.

Key Words: Summarizing, note taking, the Cornell technique, prospective Turkish teachers, writing education.

1 Giriş

Yazılı anlatım becerisi, günlük hayatta sadece duyguları, düşünceleri doğru ve etkili anlatmak için değil aynı zamanda okul yaşamında etkili, verimli ders çalışma tekniği olarak not alma ve metin özetlemek için de kullanılır. Okullarda yazma becerisi, sınıfta yazılı anlatım çalışmalarında yapılan etkinliklerle bazen doğrudan bazen okuma ve dinleme dil becerileri ile ilgili yapılan etkinliklerde bunu kullanma zorunluluğu ile dolaylı olarak gelişir. Yazma becerisinin edinimi, etkili ve işlevsel kullanımı diğer dil becerilerine göre daha yavaş ve geç gelişir (Demirel ve Şahinel, 2006; Göğüş, 1978; Karatay, 2011b; Maltepe, 2006; Yalçın, 2002). Çünkü bu beceri yazım kurallarını bilme, yazı araçlarına sahip olma ile birlikte; düşünme, tasarlama, bir araya getirme gibi bilişsel işlemler ve yazıya geçirme çabası gerektirir. Bunun için diğer dil becerilerine göre yükümlülüğü daha çoktur dolayısıyla günlük hayatta kullanımından kaçınılır.

Temel eğitimin ilk yılları 1-3. sınıflarda yapılan okuma eğitimi çalışmalarında öğrencilerin dil becerilerini geliştirmek için genellikle öyküleyici metinler kullanılır ve bu etkinliklerle öğrencilerin daha çok sözlü iletişim, metni kavrama, çözümleme ve eleştirel düşünme becerileri geliştirilir. 4. sınıftan itibaren öğrenmenin disiplinlere ayrılmasıyla ders kitaplarından öğrencilerin bilgi edinmeleri hızlanır. Öğrenciler okul derslerinde daha çok bilgilendirici metinlerle karşılaşılır. Bu durumda onların bilgilendirici metinlerle baş etme, ders çalışırken zamanı etkili ve verimli kullanma becerilerini geliştirmek için hem okuduğunu kavrama ve çözümleme hem de bunları kısaca yazılı olarak ifade etmeleri için özetleme becerilerinin geliştirilmesi gerekir. Öğrencilerin özellikle okul dersleri ile baş etme ve akademik başarı için etkili ve stratejik düşünme, yorumlama, çıkarım yapma, karar verme gibi becerilerini geliştirmeye yönelik metindeki önemli bilgileri seçme ve bunları not alıp özetleme gibi becerilerinin geliştirilmesi önemlidir. Cornell not alma tekniği bu becerilerin geliştirilmesinde kullanılmaktadır çünkü bu teknikte not alma ve özetleme bir arada kullanılır.

Not alma, bütün derslerde öğrencilerin sınıf ortamında bilgi toplamak için kullandığı ortak bir stratejidir (Broe, 2013; Sedita, 2010). Sesli veya sessiz okuma çalışmalarında öğrencilerden, metni okuma amaçlarına göre kavradıkları veya kavrayamadıkları bölümleri kendi cümleleriyle metnin ilgili yerlerindeki kenar boşluklarına veya defterlerine yazmaları istenir. Bu çalışmalar öğrencilerin öğrenme sürecinde kavradıkları bilgileri hatırlama, tekrar gözden geçirme, kavrayamadıklarını farklı kaynaklardan öğrenme ve sorma alışkanlığı edinmeleri için yararlıdır. Ayrıca öğrencilerin, okuma ve öğrenme etkinliklerine not alma tekniğini kullanarak etkin katılmaları sağlanır (Karatay, 2011a). “Not almanın sadece bilişsel açıdan duyulan veya okunan bilgilerin basit bir kısaltılmış kopyası olarak düşünülmemesi gerekir” (Piolat, Olive ve Kellogg, 2005, s. 306). Not alma veya not tutma zihinsel bir etkinliktir. Craik ve Tulving (1975), not almanın çeşitli bilişsel süreçleri harekete geçirerek anlama ve hatırlamada önemli etkileri olduğunu belirtir.

Özetleme, bireyin bir metni ne kadar iyi anlayabildiğinin bir göstergesidir. Özetleme yaparken birey metnin ana fikrini ve ana fikri destekleyen yardımcı fikirleri bulabilmeli, önemli bilgiyi önemsiz bilgi ya da ayrıntıdan ayırt edebilmelidir. “Özetleme yapabilmek bireyin bir metni kendi cümleleriyle, metnin bütünlüğünü bozmadan ve kendinden yeni bir fikir katmadan ifade edebilmesini ve dolayısıyla o metni çok iyi anlamasını gerektirir” (Alan, 2016, s. 330). Metinden neyin, ne kadar anlaşıldığını gösteren özetleme becerisinin 3. sınıftan itibaren öğrencilere çeşitli öğrenme stratejileri ile öğretilmesi gerekir. Çünkü özetleme, okul dersleri ile baş etme; verimli ders çalışma ve zamanı iyi kullanma alışkanlığı kazanmak için öğrencilerin yaşam boyu kullanacakları bir beceridir (Karatay, Güngör, Bolat ve Okur, 2013).

Metin özetleme sürecinin temel olgusu olan “önemli bilgiyi daha az önemli olan bilgiden ayırma” eylemi, aynı zamanda anlama sürecinin de temel çıktılarında biridir. Metindeki önemli bir “bilgiyi yeniden öneri olarak sunmaktır” (Dijk, 1977, s. 122). Bu eylem, özetleme sürecinde kaynak metin üzerinde gerçekleştirilen amaca yönelik işlevsel bir kısaltma işlemidir.

Metin, küçük ve büyük ölçekli olmak üzere iki yapıdan oluşur. Bu yapıların bilişsel boyutları metin tabanında ele alınır. Okur, bir metni çözümlerken onun küçük ölçekli yapıları olan önermelerden yola çıkarak büyük ölçekli yapıya ulaşır (Dijk ve Kintsch, 1978). Dijk ve Kintsch (1983, s. 190) tarafından önerilen özetleme modelinde özet yapan kişi metnin büyük ölçekli yapısına ulaşırken silme, genelleme ve yeniden kurma aşamalarını uygular. Bu kurallar, sadece özet metin yazma görevini yerine getirmek için uygulanan özel kurallar değil, bilişsel olarak her okurun okuma sürecinde metinlerin özünü anlamak için uyguladığı genel kurallardır.

Tablo 1. Büyük Ölçekli Yapı Kuralları

1. Silme	Metinde verilen bir önerme, eğer kendisinden önce veya sonraki önermeyi desteklemiyorsa silinebilir.
2. Genelleme	Metinde verilen her bir önerme dizisi, kendisine yakın nitelikli önermeleri karşılıyorsa tek kavram altında söylenebilir.
3. Yeniden Kurma	Metinde verilen her bir önerme dizisi, genellenen önermelerle birleştirilerek yeniden yorumlanır.

1. Silme: Silme aşaması, metnin daha çok küçük ölçekli yapısında, yani cümleler üzerinde uygulanan bir aşamadır. Silme kuralı, bilgilerin azaltılması için gereklidir (Dijk ve Kintsch, 1978). Bu yüzden küçük yapıda gereğinden fazla olan betimlemeler, örneklemeler ve açıklamalar silinebilir (Karatay, 2011a; Karatay ve Okur, 2012).

2. Genelleme: Genelleme, metnin büyük ölçekli yapısında yapılır. Bir öneri dizisi göz önüne alındığında, her iki ifadenin de yerini alacak, aynı amaca ve anlama sahip olan bölümler genellenir, başka bir deyişle birleştirilir.

3. Yeniden Kurma: Okuma sürecinde metni meydana getiren yakın anlamlı önermelerin genellenmesi ve özetlenmesi sonucunda ulaşılan yeni önermelerin okuyucu tarafından tekrar yorumlanması, daha üst bir genelleme ile metinden hareketle onun ana düşüncesine ve onu destekleyen önemli bilgilere ilişkin anlam çıkarmadır. Bu aynı zamanda metnin anlamlandırılmasındaki son

aşamadır ve okuma sürecinin tamamını yeniden düzenleme-değerlendirme niteliğindedir (Karatay, 2011a). Konu ve ana düşüncenin doğrudan verilmediği dolaylı anlatımlı metinlerde bu işlemden daha çok yararlanır. Yeniden kurma okurun bilişsel ve duyuşsal gelişimine bağlı olarak da değişebilir.

Sonuç olarak özetleme, öğrencilerin metni anlamalarını; anlamın öz ve anlaşılır olmasını sağlar. Öğrencileri metni tekrar okuma zorunluluğundan kurtarır. Sınavlar için ders çalışırken öğrencilerin bilgileri hatırlamalarına yardımcı olur. Bu, onlara zamanı etkili ve verimli kullanma becerisini kazandırır. Öğrencilerin akademik yaşamlarında önemli olan not alma ve özetleme tekniklerinin öğretilmesi, etkili ve verimli ders çalışma becerilerini geliştirir. Bu iki tekniği birleştiren ve kullanmayı öğreten, Cornell not alma tekniğidir.

1.1 Cornell Not Alma Tekniği

Cornell not alma tekniği, hem okul hayatında hem de günlük hayatta kişiler arası sözlü ve yazılı iletişim sürecinde bir konuşmacıyı dinlerken veya bir metni okurken anlatılan konu, verilmek istenen ana fikir ve onu destekleyen önemli bilgileri seçme, sınıflama ve düzenleme işlemlerini içeren etkili bir bilgi toplama ve saklama yoludur. Cornell tekniğinin, klasik not alma tekniklerine göre daha etkili olduğu (Baharev, 2016; Şahin, Aydın ve Sevim, 2011) ve okulda akademik başarıyı artırdığı (Baharev, 2016; Donohoo, 2010) belirlenmiştir.

Cornell not alma tekniği ilk defa Cornell Üniversitesi öğrencilerinin okuma ve dinleme becerilerini geliştirmek amacıyla Walter Pauk tarafından geliştirilmiştir. Bu teknikte sistemli bir not alma süreci vardır ve not alma üzerine bazı tavsiyelerde bulunan Pauk (2000) bunları yedi adımda açıklar: Yakala (capture), gözden geçir (overview), sorular yaz (write questions), tekrar gözden geçir (recite), özetle (summarize), genelleme yap (globalize) ve yansıt (reflect). Bu adımlar aşağıda kısaca açıklanmıştır:

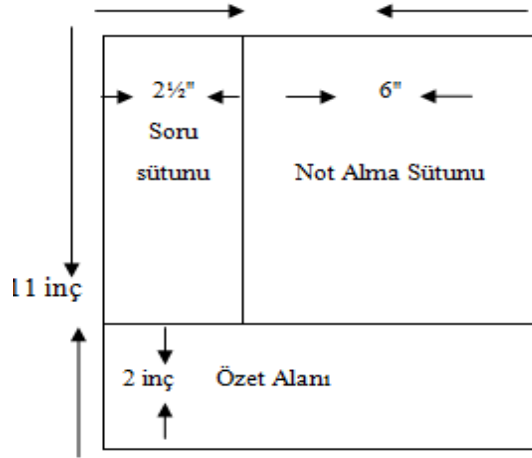
1. **Yakala (capture):** Derste öğretmenin önemli eylem ve fikirlerine odaklanmayı ve akılda kalıcılığını artırmak için hatırlatıcı kısa ve öz notlar almayı ifade eder.
2. **Gözden geçir (overview):** Öğrencilerin bağımsız olarak derslerde, kütüphanede veya evde aldığı notları gözden geçirmesi ve anlaşılabilir hâle getirmesidir.
3. **Sorular yaz (write questions):** Metin okunduktan veya dinlendikten sonra başa dönüp ana fikri ve onu destekleyen önemli bilgileri bulmaya yardımcı olacak; metni daha iyi anlamamızı sağlayacak sorular oluşturulur.
4. **Tekrar gözden geçir (recite):** Metin okunduktan sonra oluşturulan soruları yazmak için bir kâğıt ikiye katlanır, kâğıdın bir tarafına sorular diğer tarafına cevapları yazılır. İkiye katlanan not alma kâğıdında sorular görülür ve öğrenci bu soruları yüksek sesle okuyarak yine yüksek sesle kendi cümleleriyle açıklar. Ayrıca kâğıdı kaydırarak doğru söyleyip söylemediğini cevaplara bakarak kontrol eder. Bu şekilde öğrenci hem düşünmek zorunda kalacak hem kelimeleri duyacaktır. Bu nedenle işitsel hafıza açısından ek bir teknik olduğundan hem de tüm sınıfa ders anlatma ortamı olacağından faydalıdır.
5. **Özetle (summarize):** Beşinci adıma kadar bütün notları tekrar eden, ara verip söylediklerini düşünen, bunları tekrar sesli söyleyen, bütün notları birkaç cümleyle açıklayan öğrenci özetleme alanına kısaca yorumunu yazar.
6. **Genelle (globalize):** O günkü derse ait notların incelendiği bu aşamada daha önce öğrenilenler de gözden geçirilir. Böylece öğrenilenlerin bir bütünlük göstermesi sağlanır.
7. **Yansıt (reflect):** Yansıtma, gerçeklerin, ilke ve fikirlerin bilgilerin kalıcı bir parçası hâline getirilmesi için özel olarak yapılan düşüncedir. Daha ileri kavramlar geliştirmek için de bir temel oluşturur. Yansıtma öğrenci kendine şunları sorabilir: "Bu olgu ve fikirlerin önemi nedir? Hangi ilkelere dayanıyor? Bunları, günlük hayatta nasıl kullanabilirim? Benim daha önce öğrendiklerimle uyuyorlar mı? Konuyla ilgili zihnimdeki şemaları değiştirdi mi? Bu bilgilerden başka neler var?"

Cornell, Pauk'un ortaya koyduğu not alma ve özetleme tekniğidir. Aslında bu işlemler etkili ve verimli ders çalışma ve öğrenme için ardışık işlemlerdir ve birbirinden ayrılamaz. Birinci işlem önemli bilgileri seçme; ikinci işlem ise tekrara düşmeden ve metni kapsayacak şekilde bunların birleştirilmesidir. Bu teknik alma dil becerileri okuma ve dinlemede kullanılır.

Bu tekniği öğrencilere kolay ve işlevsel olarak kullanmayı öğretmek için sırasıyla şunlar yapılır:

1. Bir kâğıt not alınan sol taraf, metnin olduğu sağ taraf ve özet yazılan alt taraf olmak üzere üçe ayrılır. Metnin olduğu sağ alan diğerlerine göre daha geniş bırakılır.
2. Öğrenci okuma metninde istediği kelimenin altını çizer ve yuvarlak içine alır.
3. Daha sonra metni okuma işlemi bitince sol tarafa hatırlatıcı kısa bilgileri ve anahtar kelimeleri yazması gerekir.
4. Son olarak öğrenci anahtar kelimeleri ve altını çizdiği önemli cümleleri gözden geçirir, tekrar eden aynı kelime ve cümleleri geneller; gereksiz ve ayrıntı olanları siler ve bunlardan metni kapsayacak şekilde beş altı cümlelik bir özet çıkarır.

Cornell not alma tekniği dinlemede kullanıldığında sayfanın sağ tarafı not alma sütunu, sol tarafı soru sütunu ve alt tarafı özet alanı; okumada kullanıldığında ise sağ taraf okuma metninin olduğu yer; sol taraf ise anahtar kelime ve hatırlatıcı kısa bilgilerin yer aldığı alan, sayfanın altındaki boşluk ise özet için kullanılır. Bunlar sırasıyla *Şekil 1* ve *Şekil 2'* de verilmiştir.

DOGRU İLE YALAN	
-Yalan gizlememlidir.	Her doğruyu söylemeye gelmezsiniz, birtakım doğruları yaymamak, çoktardan kullandıkta gizlemek gerekmez. Peki ama, bir şeyi söylemek, gizlemek, gizlemek, gizlemek, gizlemek, gizlemek o doğrunun varında duran yalanı değiştirir.
-Kutsal yalan sözü, doğru değildir.	Yalanın yalan olduğunu bilerek söylemeye çalışmak o doğrunun varında duran yalanı değiştirir.
-Aristokrat düşünce.	Bir şeyin yalan olduğunu bilerek söylemeye çalışmak o doğrunun varında duran yalanı değiştirir.
-Koleleler	Bu yalanlar kutsalın önüne çıkarılmaya çalışılır, bunun için kutsal yalanı sözü bir şeyin hem köpeli hem de yuvadır, hem köpü hem de yuva olabilir. Eğer yalanın olduğunu bilerek söylemeye çalışmak o doğrunun varında duran yalanı değiştirir.
-Aydnlar	Bu yalanlar kutsalın önüne çıkarılmaya çalışılır, bunun için kutsal yalanı sözü bir şeyin hem köpeli hem de yuvadır, hem köpü hem de yuva olabilir. Eğer yalanın olduğunu bilerek söylemeye çalışmak o doğrunun varında duran yalanı değiştirir.
-Yalanı gizlemeyenler, buldıkları doğrunu layık değildir.	Bu yalanlar kutsalın önüne çıkarılmaya çalışılır, bunun için kutsal yalanı sözü bir şeyin hem köpeli hem de yuvadır, hem köpü hem de yuva olabilir. Eğer yalanın olduğunu bilerek söylemeye çalışmak o doğrunun varında duran yalanı değiştirir.
-Her doğru söylenmelidir.	Her doğruyu söylemeye gelmezsiniz, birtakım doğruları yaymamak, çoktardan kullandıkta gizlemek gerekmez. Peki ama, bir şeyi söylemek, gizlemek, gizlemek, gizlemek, gizlemek, gizlemek o doğrunun varında duran yalanı değiştirir.

Şekil 1. Dinlerken Cornell Tekniği için Kâğıdın Kullanımı - Şekil 2. Okurken Cornell Tekniği için Metnin Kullanımı

Cornell not alma tekniği, ders çalışırken zamandan tasarruf etmek amacıyla tasarlandığı için bu tekniğin faydalı olduğu söylenebilir. Öğrencinin notlarını yeniden düzenlemesi ve yazmasına gerek yoktur. Sistemin her adımı, öğrenciyi öğrenme aşamasında bir sonraki adıma kendiliğinden hazırlar. Öğrenci Cornell not alma tekniğini kullanarak not almayı öğrenir bu da kendisi için önemli olan bilgileri kaynaktan tekrar baktığında hatırlamasına yardımcı olur. Bu teknik, özetleme ile birleştirilince kaynağa bakmadan kısa özetler onunla ilgili bilgilerin hatırlanmasını sağlar. Öğrencilerin okul dersleri ve bunlarla ilgili sorumlu oldukları öğrenme materyalleri ile baş etme becerilerini geliştirmek ve akademik başarılarını artırmak için bu iki tekniğin birlikte öğretilmesi onların okul yaşamlarını kolaylaştırır (Kurudayioğlu ve Soysal, 2016; Şahin, Aydın ve Sevim, 2011). Aynı amaca yönelik olan bu teknikler, öğretim programlarında ayrı ayrı yer alır (MEB, 2018). Oysa anlamlı bir öğrenme ve akademik hayatta not alma ve özetlemeye uygun ve etkili kullanmayı edindirmek için bunlar bütün hâlinde öğretilebilir.

1.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Alanyazın incelendiğinde bu tekniğin Türkçe öğretmen adaylarının özetleme becerilerini geliştirmesi üzerine yapılmış bir çalışmanın olmadığı belirlenmiştir. Not alma tekniklerinin öğrenme üzerindeki etkilerini araştıran çalışmaların çoğu, kaydedilen bilgilerin seçimi ve organizasyonu üzerine odaklanmıştır (Boyle ve Forchelli, 2014; Brown ve Day, 1983; Piolat, Olive ve Kellogg, 2005). Cornell not alma tekniği üzerine yapılan çalışmalar ise bu tekniğin dinlenen metni anlamaya ve kalıcılığa etkisi (Kurudayioğlu ve Soysal, 2016; Şahin, Aydın ve Sevim, 2011) üzerinedir. Diğer çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada Cornell not alma tekniğinin okuduğunu özetleme becerisine etkisi araştırılmıştır. Bu çalışma ile gelecekte özetleme tekniklerini öğretecek öğretmen adaylarının bu teknikler ile ilgili deneyimlerini artırmak, becerilerini geliştirmek ve diğer özetleme tekniklerinden farklı olarak bu konuda görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır.

1.3 Araştırmanın Problemleri

1. Cornell not alma tekniği Türkçe öğretmen adaylarının bilgilendirici metinleri özetleme becerilerini geliştirmede etkili midir?
2. Cornell not alma tekniği ile ilgili Türkçe öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?
3. Cornell not alma tekniği ile ilgili uygulayıcı-araştırmacı gözlemleri nelerdir?

2 Yöntem

Bu çalışma "sınıf içi eylem araştırması" olarak desenlenmiştir. "Eylem araştırması, genellikle katılımcıların kendi problemlerini tanımlama, çözme ve durumunu geliştirmeye amaçlayan ve diğer çalışanlarla birlikte yapılan araştırma türüdür" (Greenwood ve Levin, 2007, s. 3). Eylem araştırması, eğitimcilerin uygulama ve durumlarını incelemelerini; yeni fikirler için araştırma temellerini keşfetmelerine olanak sağlar (McNiff ve Whitehead, 2002). Mevcut uygulamalar yeni fikirlerle karşılaştırılarak gerekli değişiklikler eğitim ortamında uygulanır ve etkileri değerlendirilir (Calhoun, 2002). Yazma eğitiminin farklı birer konusu olan not alma ve özetleme teknikleri birleştirilerek tek bir teknik içinde öğretilmesi planlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için araştırmada şu aşamalar izlenmiştir:

1. Hazırlık: Problem durumunu belirlemek ve süreci planlamada rehberlik etmesi için öğretmen adaylarına özetlenecek bir okuma metni verilmiştir. Öğretmen adaylarından metni okuyup, önemli yerlerini not edip, anahtar kelimelerini belirleyip daha sonra metni özetlemeleri istenmiştir. Bu uygulama ile öğretmen adaylarının metin özetlerken zorlandıkları aşamalar ve özet metinlerinin yeterliği belirlenmiştir. Bu kâğıtlar aynı zamanda ön uygulama puanlarını elde etmek için kullanılmıştır.
2. Planlama: İkinci aşamada öğretmen adaylarının, özetleme sorunlarını çözebilecek hem not almayı hem de özetlemeyi içeren Cornell not alma tekniğinin kullanılmasına karar verilmiştir. Bu teknik kullanılarak özetlenecek haftalık 1; 6 hafta için toplam 200-300 kelime arasında değişen 6 bilgilendirici metin önceden seçilerek süreç planlanmıştır. Yazma eğitimi derslerindeki

diğer etkinlikleri de destekleyecek şekilde 6 hafta boyunca haftada 4 saat olan yazma eğitimi dersinin 1 saatinde Cornell not alma tekniği ile not alma ve özetleme uygulamalarının yapılmasına karar verilmiştir.

3. Uygulama: Cornell not alma tekniği ile özetleme yapılmadan önce teknik hakkında bilgi verilmiş, bu konuda hazırlanmış bir video izletilmiştir. Daha sonra bir metin bu teknik kullanılarak öğretim elemanı aracılığıyla öğretmen adayları ile birlikte özetlenmiş; tekniğin anlaşılması sağlanmıştır. İlk özetlenen okuma metninden farklı olarak “Şemsiyelerin Çoğunun Rengi Niçin Siyahtır?” metnini Cornell kâğıtları dağıtılarak bu çalışmada yardım almaksızın öğretmen adaylarının bireysel olarak özetlemeleri istenmiştir. Öğretmen adaylarının belirlemede zorlandıkları anahtar kelimeler ve önemli cümlelerin belirlenmesi için 5N1K soruları ile bunlar buldurulmaya çalışılmıştır. Bunun ardından, belirlenen anahtar kelime ve cümlelerden bir özet metin yazmaları istenmiştir. Yazdıkları özetler, sesli okutularak metni kapsayıp kapsamadığı, belirlenen anahtar kelimeleri içerip içermediği denetlenmiştir. Ayrıca özet metinlerinin akıcılığı ve tutarlılığı incelenmiştir. 2. hafta öğretmen adayları, “Hayat ve Edebiyat”; 3. hafta “Hoş Görür Olmak Ne Demektir?”; 4. hafta “Dağlar ile Taşlar ile”; 5. Hafta “Kitaplık ve Okuma” ve 6. Hafta “Yaşamın Fısıltısını Dinle” metinlerini Cornell not alma tekniği ile bireysel olarak özetlemiştir. Her ders sonunda kâğıtlar toplanmıştır. 6. haftadaki özetlemeler, öğretmen adaylarının son uygulama puanlarını belirlemek için kullanılmıştır.
4. Değerlendirme: Uygulamalar bittikten sonra uygulama süreci ve özetleme ile ilgili öğretmen adaylarının görüşleri ve uygulama süreci boyunca tutulan uygulayıcı-araştırmacı günlükleri çözümlenmiştir. 1 ve 6. haftalardaki özetleme metinleri “Özet Metinleri Değerlendirme Ölçeği” kullanılarak iki alan uzmanı tarafından değerlendirilmiş; elde edilen nitel veriler ile birlikte değerlendirilerek uygulamanın sonuçları hakkında rapor oluşturulmuştur.

2.1 Çalışma grubu

Araştırmanın uygulama kısmına katılanlar, 2016-2017 eğitim öğretim yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı 3. sınıfların 1. ve 2. gruplarında öğrenim gören 45’i kız 24’ü erkek toplam 69 öğretmen adaydır. Katılımcılar amaçlı örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme; yargısal örnekleme de denir. Bu tür örneklemede araştırmacı kimlerin seçileceği konusunda kendi yargısını kullanır ve araştırmanın amacına en uygun olanları örnekleme alır. Bu teknik yazma etkinliklerinde uygulanacağından ve “Yazma Eğitimi” dersi Türkçe öğretmenliği bölümü üçüncü sınıfta okutulan bir ders olduğundan bu bölümün 3. sınıf öğrencileri seçilmiştir.

Uygulamalar sonunda not alma ve özetleme tekniği ile ilgili görüşlerini bildirenler ise araştırmanın uygulama kısmına katılan 69 öğretmen adayından gönüllü 12’si kız 8’i erkek toplam 20 öğretmen adaydır. Katılımcılar gönüllü öğretmen adayları arasından rastlantısal seçilmiştir.

2.2 Veri Toplama Süreci

Araştırmada kullanılan veri toplama tekniği doküman incelemedir. Çalışmanın veri toplama araçları:

1. Cornell not alma tekniği ile özetleme uygulamaları başlamadan önce ve uygulamalar bittikten sonra öğretmen adaylarının özetledikleri metinler,
2. Açık uçlu altı sorudan oluşan “not alma ve özetleme tekniği görüş formu” dur. Bu görüşme formunda aşağıdaki sorulara yer verilmiştir:
  - Özetleme öğretiminde Cornell not alma tekniği dışında başka hangi yöntem ve/veya teknikler kullanılabilir?
  - Cornell not alma tekniğinin metin kavrama ve çözümlenme becerilerini geliştirmeye etkisi nedir?
  - Cornell not alma tekniğinin bilgilendirici metinleri özetleme becerilerini geliştirmeye etkisi nedir?
  - Bu teknik ile ilgili olumlu görüşleriniz nelerdir?
  - Bu teknik ile ilgili olumsuz görüşleriniz nelerdir?
  - Bu teknik ve uygulama sürecine ilişkin önerileriniz nelerdir?
3. Uygulamalar ve sürece ilişkin uygulayıcı-araştırmacı günlükleri: Uygulama sürecinde uygulayıcıların öğretmen adaylarına verdiği not alma ve özetlemeye yönelik dönüt, düzeltme ve bunlar ile ilgili gözlemlerinden oluşmaktadır.

2.3 Veri Analizi

Ön ve son uygulamalarda elde edilen özetleme metinlerinin niteliği şu şekilde belirlenmiştir: Karatay ve Okur (2011) tarafından geliştirilen özet metinleri değerlendirme ölçeğine göre ilk ve son uygulamalardaki özet metinler iki alan uzmanı tarafından değerlendirilip puanlanmıştır. Bu ölçekte özetlemenin üç ana aşaması olan: silme, genelleme ve yeniden kurma vardır. Silme aşamasında 2, genelleme aşamasında 2 ve yeniden kurma aşamasında 9 ölçüt vardır. İki alan uzmanı arasındaki tutarlılığı belirlemek için verilen puanlar karşılaştırılmıştır. Puanlar arasında 0,90 tutarlık olduğu belirlenmiştir. Görüş ayrılığı olan maddeler üzerinde alan uzmanları görüş birliğine vardıkdan sonra özetleme puanlarının son şekline karar verilmiştir. Nicele dönüştürülen özetleme verileri ön ve son uygulama puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını test etmek için tekrarlı ölçümler t testi ile analiz edilmiştir.

Uygulama sonunda not alma ve özetleme tekniği ile ilgili öğretmen adaylarından alınan görüşler iki alan uzmanı tarafından içerik analizi ile incelenmiştir. Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplardaki aynı görüşler iki alan uzmanınca sınıflandırıldıktan sonra alan uzmanları bir araya gelip yaptıkları sınıflandırmanın tutarlılığını incelemişlerdir. Son olarak bu süreç ve eğitimin öğretmen adayları üzerindeki etkisini gözlemek ve betimlemek adına uygulayıcı ve araştırmacı tarafından eylem planı doğrultusunda tutulan günlüklerin içerik analizi yapılmıştır.

3 Bulgular

3.1. Birinci alt problem: Bu problemin çözümlenmesinde, öğretmen adaylarının metin özetleme becerileri birinci ve altıncı uygulamalarda elde edilen özet metinlerin puan ortalamalarından yararlanılmıştır. Bununla ilgili veriler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Özetleme Puanı t-testi Sonuçları

Özetleme aşaması	Uygulama çalışması	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
1.Silme	1.Ön uygulama	68	3,13	,858	67	1,113	,270
	2.Son uygulama	68	3,30	1,044			
2.Genelleme	1.Ön uygulama	68	3,53	,943	67	2,913	,005
	2.Son uygulama	68	3,98	1,183			
3.Kurma	1. Ön uygulama	68	3,70	,594	67	2,630	,011
	2.Son uygulama	68	3,96	,628			
Toplam puan	1. Ön uygulama	68	3,46	,658	67	2,645	,010
	2.Son uygulama	68	3,75	,806			

(*) $p < ,05$; $\bar{X}$: 1-2,90 puan arası yetersiz, 2,90- 3,40 arası orta, 3,50-5,00 puan arası iyi.

Tablo 2’de öğretmen adaylarının metin özetleme becerileri ön-son uygulama puanları bulunmaktadır. Buna göre, öğretmen adaylarının Cornell not alma tekniği uygulamaları ilk uygulamasında metin özetleme becerileri toplam puan ortalamaları (3,46), son uygulama etkinliği metin özetleme becerileri puan ortalamalarına (3,75) göre daha düşüktür. Genel olarak “metin özetleme” becerilerine ilişkin ön-son özetleme puanları arasında [$t_{(67)} = 2,645, p < ,010$] son uygulamadaki özetleme puanlarının lehine anlamlı farkın olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının özet metinlerinin niteliği ilk uygulamada ortalamanın altındayken son uygulamada ortalamanın üstünde bir gelişim göstermiştir. Aynı durum özetleme aşamaları “genelleme” ve “kurma” için de söylenebilirken “silme” aşaması için söylenemez. Özet metinlerine bakıldığında öne sürülen bir düşünce ile ilgili tekrar örneklere, açıklamalara yer verdikleri fakat aynı amaca yönelik ifadeleri genellemedikleri, metinde doğrudan ifade edilmeyen bir düşünce olduğunda bununla ilgili bir yargı kurabildikleri gözlenmiştir. Öğretmen adaylarının, metinde konu ve ana düşünceyi açıklamak, örneklemek için kullanılan ayrıntıları seçip silme becerilerinde gelişme olmadığı fakat aynı amaca yönelik ifadeleri genelleme ve doğrudan belirtilmeyen yargıları kurmada ilerleme sağladıkları söylenebilir.

3.2. İkinci alt problem: Bu problemin çözümlenmesinde, öğretmen adaylarının uygulama ile ilgili görüş ve önerilerinden yararlanılmıştır. Bu görüş ve öneriler altı ana tema altında verilmiştir.

3.1.1 Metni kavrama ve çözümlene becerilerini geliştirmeye etkisi

Öğretmen adaylarına “Cornell not alma tekniğinin metni kavrama ve çözümlene becerilerini geliştirmeye etkisi nedir?” diye sorulmuştur. Öğretmen adaylarından 12’si bir metnin ana fikrini ve önemli bilgileri kavramalarını sağladığını; 10’u anahtar kelimeleri belirlemelerini sağladığını; 4’ü bu tekniğin metindeki bilgilerin akılda kalıcılığını artırdığını; 3’ü metni çözümlenmelerini sağladığını belirtmiştir.

3.1.2 Metin özetleme becerilerini geliştirmeye etkisi

Öğretmen adaylarına “Cornell not alma tekniğinin metin özetleme becerilerini geliştirmeye etkisi nedir?” diye sorulmuştur. Öğretmen adaylarının 15’i metin özetlemeyi öğrenmelerini sağladığını; 2’si verilen özetleme kâğıdı, düzenli olduğu için daha kolay özet çıkarabildiklerini; 1’i özetleme için basit ve iyi bir yöntem olduğunu; 1’i geleneksel özet çıkarma çalışmalarından daha farklı ve işlevsel olduğunu belirtmiştir.

3.1.3 Teknik ile ilgili olumlu görüşler

Öğretmen adaylarına Cornell not alma tekniği ile ilgili olumlu görüşleri sorulmuştur. Öğretmen adaylarının 4’ü akademik başarı için zamanı verimli kullanmayı sağladığını; 3’ü bu tekniğin öğretici ve etkili olduğunu; 3’ü daha hızlı ve düzenli not almayı öğrendiğini;

3'ü bilgilerin gerçek yaşamla ilişki kurmayı, anlamlı öğrenmeyi sağladığını; 1'i yeni kavramlar öğrendiğini; 1'i her metin türünde (öyküleyici ve şiir) kullanılabilir bir teknik olduğunu belirtmiştir.

3.1.4 Teknik ile ilgili olumsuz görüşler

Öğretmen adaylarına Cornell not alma tekniği ile ilgili olumsuz görüşleri sorulmuştur. Öğretmen adaylarının 4'ü çok fazla zaman aldığı; 4'ü üst düzey anlaşılması zor metinlerde her zaman not alma tekniğinin kullanılmayacağını; 3'ü okurken bir yandan da not almayı düşündüklerinden metnin asıl anlamını kaçırabildiğini; 3'ü metin özetleme için bir şablon verilmesinin kısıtlayıcı olduğunu; 2'si özetlemeyi erken bitirenlerin diğer özetleme yapanları beklemek zorunda kaldığını; 1'i metnin önemli yerlerini, anahtar kelimeleri seçmede zorlandığını belirtmiştir.

3.1.5 Teknik ile ilgili öneriler:

Öğretmen adaylarına Cornell not alma tekniği ve bu uygulamalara yönelik önerileri sorulmuştur. Öğretmen adaylarının 3'ü şablonda özet için ayrılan kısmın daha geniş olması gerektiğini; 2'si bu tekniğin ilk ve ortaokulda kullanılması gerektiğini; 2'si bu tekniğin ödev olarak verilmesi ve derste kontrol edilmesi gerektiğini; 2'si her ders ve metin türü için kullanılmasının teşvik edilmesi gerektiğini; 2'si ise bu tekniğin grup çalışması ile uygulanması gerektiğini; 1'i tekniğin öğretmen tarafından daha basit anlatılabileceğini belirtmiştir.

3.1.6 Özetleme öğretimi için kullanılabilir teknikler

Öğretmen adaylarına "Özetleme öğretimi için Cornell not alma tekniği dışında hangi teknikler kullanılabilir?" diye sorulmuştur. Öğretmen adayları bu tekniğin öğretilmesi için öncesinde bazı teknik ve/veya yöntemlerin öğretilmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna göre, 9 kişi özetleme öğretiminin doğrudan öğretim tekniği ile yani sunuş yoluyla, tekniğin nasıl kullanılacağını öğretmen tarafından açıklanarak; 7 kişi işaretleyerek okumanın; 5 kişi not alarak okumanın; 3 kişi seçici dinlemenin; 3 kişi tartışma tekniğinin; 3 kişi sesli ve sessiz okuma yönteminin; 2 kişi soru cevap tekniğinin; 2 kişi model olma tekniğinin; 1 kişi not alarak dinlemenin; 1 kişi özetleyerek okumanın kullanılarak bu tekniğin öğretilebileceğini belirtmiştir. Aslında bu önerilen teknikler -soru-cevap tekniği hariç- Cornell not alma tekniğinde kullanılanlardır.

3.3. Üçüncü alt problem: Bu problemin çözümlenmesinde, uygulama sürecine ilişkin uygulayıcı ve araştırmacı gözlemleri kullanılmıştır. Bu gözlemler iki ana tema altında verilmiştir.

3.1.7 Uygulama sürecine ilişkin gözlemler

Cornell not alma tekniği anlatılırken sunum yönteminin yanı sıra görsel olarak bu tekniğin nasıl uygulanacağı ile ilgili bir videonun gösterilmesi öğretmen adaylarının derse ilgisini çekme ve konuyu çabuk kavramalarını sağlama konusunda etkili oldu. Öğretmen adayları özet çıkarırken zorlandıkları aşamalarda öğretim elemanından yardım istediler. Öğretmen adaylarının özetleme becerileri birbirinden farklı olduğu için özetlemeyi erken bitirenler bitirmeyenleri beklerken sıkıldılar.

3.1.8 Öğretmen adaylarının not alma ve özetleme becerilerine ilişkin gözlemler

Öğretmen adayları ilk iki uygulamada not alırken önemli yerleri belirlemede, anahtar sözcük seçiminde zorlandılar. Özet çıkarırken özellikle silme aşamasında zorlandılar. Özet metinlerde örnekler, benzetmeler ve ayrıntı bilgileri vardı. Dönüt düzeltmelere rağmen bu hatalar son uygulamalara kadar devam etti. Bu yüzden öğretmen adaylarının özet metinleri çok uzun oluyordu. Öğretmen adayları, anahtar kelimeleri belirlemede zorlandılar bu yüzden metni okuduktan sonra akıllarında kalan özet metni yazıp anahtar kelimeleri özet metinler üzerinden belirleme hatasına düştüler. Bu duruma öğretmen adaylarının özetlemeye yönelik ön öğrenmelerinin neden olduğu düşünülmektedir. Bu durumu düzeltmeleri için öğretmen adaylarına uyarılarda bulunuldu. Nitekim üçüncü uygulamada bu yanlış düzelmişti.

4 Sonuç ve Tartışma

Öğretmen adaylarının "metin özetleme" becerilerine ilişkin ön ve son uygulama özetleme puanları arasında son uygulamadaki özetleme puanlarının lehine anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adayları, orta düzeyde bir özetleme becerisine sahipken bu uygulamadan sonra bu becerilerinin ortalamasının üstüne çıktığı söylenebilir. Öğretmen adayları özetlemenin aşamalarından, aynı amaca yönelik ifadeleri genelleme ve doğrudan belirtmeme yargıları kurma aşamaları olan "genelleme" ve "kurma"da gelişim göstermişlerdir. Metnin küçük yapısında gereğinden fazla olan betimlemeler, örneklemeler ve açıklamaları "silme" aşamasında ise anlamlı bir gelişim gösterememişlerdir. Uygulayıcı ve araştırmacı da öğretmen adaylarının özet metinlerinde örnekler, benzetmeler ve ayrıntı bilgileri olduğunu; bunun öğretimine yönelik 6 haftalık uygulama etkinliklerine rağmen son uygulama çalışmalarında bu durumun sürdüğünü gözlemlemiştir. Bu durum da öğretmen adaylarının metin özetlerken ayrıntıları silmede zorlandıklarını göstermektedir. Bundan önce bu konuda yapılan betimsel araştırmalar sınıf ve Türkçe öğretmeni adaylarının (Karatay ve Okur, 2012; Kurnaz ve Akaydın, 2015) ve üniversite öğrencilerinin (Garner, 1982) okuma metnini özetlerken özetlemenin silme aşamasında sorun yaşadıklarını göstermektedir. (Doğan ve Özçakmak, 2014) tarafından Türkçe öğretmeni adaylarının dinlediğini özetleme becerisini belirlemeye yönelik yapılan diğer betimsel çalışmada da öğretmen adaylarının özetlerken aynı şekilde metinden ayrıntıları silmede başarısız olduğu belirlenmiştir. Day (1986) tarafından yapılan diğer bir çalışmada ise tüm bu sonuçlardan farklı olarak üniversite üçüncü sınıf öğrencileri gereksiz bilgiyi silme konusunda % 90 başarı göstermişlerdir. Doğan ve Özçakmak (2014) bu durumu, Day

(1986) tarafından yapılan çalışmanın okuduğunu özetleme becerisini ölçmeye yönelik olmasına bağlamış; okuduğunu özetlerken, dinlediğini özetlemeden farklı olarak okunan materyale tekrar tekrar dönüp bakma olanağı bulunduğunu belirtmiştir oysaki hem bu çalışmada hem de (Garner, 1982; Karatay ve Okur 2012; Kurnaz ve Akaydın, 2015) tarafından yapılan diğer çalışmalarda sadece dinlediğini özetlemede değil, okuduğunu özetlemede de öğrencilerin silme aşamasında sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Demek ki sadece özetlenen metnin hangi dil becerisini ölçmeye yönelik olduğu değil; öğrencilerin buldukları eğitim aşaması ve daha önceki öğrenme deneyimleri de bunda önemli olabilir. Ayrıca öğrencilerin planlama, süreçte not alma, altını çizme gibi seçme becerilerinin yeterliği de bu durumu etkiler (Brown ve Day, 1983). Nitekim öğrencilerin ön öğrenmeleri, yeterlikleri aldıkları eğitim ile şekillenir ve daha önce öğrendikleri bir bilgi daha sonraki öğrenmelerine ket vurabilir.

Öğretmen adaylarının daha önce öğrendikleri geleneksel özetleme tekniklerinde metinden anahtar kelimeleri belirleme, kendine özgü yazma, önemli yerlerin altını çizme gibi teknikleri kullanmayı öğrenmedikleri için metni okuduktan sonra akıllarında kalanlardan hareketle özet çıkardıkları gözlemlenmiştir. Bu uygulama sürecinde, özetlerine kaynaklık edecek anahtar kelimeleri neden özet çıkardıktan sonra belirlemeye çalıştıkları sorulduğunda bunları özetten sonra çıkarmanın daha kolay olduğunu söylemişlerdir. Uygulayıcı ve araştırmacı tarafından onlara bir özet için önce anahtar kelimelerin belirlenip daha sonra özet çıkarılması gerektiği söylendiğinde ise anahtar kelimeleri uzun metinlerde belirlemede zorlandıkları için böyle yaptıklarını söylemişlerdir. Onların böyle bir yola başvurmalarında, metnin hacmi arttıkça anahtar kelimeleri belirlemede zorlanmaları, metindeki önemli bilgiyi önemsizden ayırt edememeleri ve özetleme ile ilgili geçmişteki öğrenme yaşantılarının kendilerini engellemesi sebep olarak gösterebilir. Öğretmen adaylarına yapılan dönüt düzeltmeler sonucu üçüncü uygulamada bu yanlış kısmen düzelmiş, özetlemenin basit bir işlemi olmasına rağmen tamamen iyileşme gösterememiştir.

Öğretmen adayları, özetlemenin öğretiminde sadece Cornell not alma tekniği değil; doğrudan öğretim tekniği, işaretleyerek okuma, not alarak okuma, not alarak dinleme, seçici dinleme, özetleyerek okuma, soru cevap tekniği, tartışma tekniği, sessiz okuma yöntemi ve model olma tekniğinin de kullanılabileceğini belirtmişlerdir. Aslında öğretmen adayları Cornell not alma tekniğini ayrı bir özetleme öğretim yöntemi olarak görmemektedirler hatta sıraladıkları özetleme öğretim teknikleri de soru cevap tekniği (5N1K) hariç Cornell not alma tekniğinde kullanılan tekniklerdir. Öğretmen adayları daha önceki öğrenme yaşantılarından dolayı, özetleme ve not alma tekniklerinin derste bir öğrenme etkinliği olarak değil, bunun bir ev ödevi ile öğretilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bundan dolayı yazma eğitimi derslerinde buna zaman ayırmayı bir kayıp olarak görmektedirler. Bugüne kadarki öğretim hayatlarında bu teknik genellikle ev ödevi şeklinde verildiği için kendilerini geliştirecek yeni bir öğretim tekniği olarak görmemekte, bunun böyle sürmesini istedikleri için de öğrenmekte zorlanmaktadırlar oysa bu tekniğin nasıl uygulanacağını bilmek ve öğretmek her öğretmen adayının sahip olması gereken bir yeterliktir. Yapılan uygulamalarda öğretmen adayları özet çıkarırken zorlanmışlardır. Bu konuda bir öz denetim becerisi edinmedikleri için öğretim elemanından yardım istemişlerdir ayrıca verilen özetleme şablonunun kendilerini kısıtladığını, tekniğin fazla zaman aldığını, her sınıf düzeyinde bu tekniğin kullanılmayacağını, anahtar kelimeleri, önemli yerleri seçmede zorlandıkları yönünde olumsuz görüşler de belirtmişlerdir.

Öğretmen adayları, bu tekniğin öğretim tarafından daha basit anlatılabileceğini; şablonda özet için ayrılan kısmın daha geniş olmasını ve grup çalışması ile bu tekniğin uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir. Buna rağmen, bu tekniğin ilk ve ortaokulda kullanılmasını ve her ders ve metin türü için kullanılmasının teşvik edilmesi gerektiğini de önermişlerdir. Öğretmen adayları, Cornell not alma tekniğinin metni kavrama ve çözümleme; metin özetleme becerilerini geliştirmede etkili olduğunu; akademik başarılarını artırabileceğini bununla birlikte zamanı verimli kullanmayı öğrettiğini ve özetlenen metinler aracılığıyla yeni bilgiler öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak Cornell not alma tekniği öğretmen adaylarının özetleme ve not alma becerilerini geliştirmede etkilidir çünkü Cornell not alma tekniğinde hem not alınır hem de alınan notların bir özeti yapılır. Bu da, bir metnin daha iyi anlaşılmasını, anlaşılmanın da hem alınan notlarla hem de özet kısmıyla öz ve bütün olarak görülmesini sağlar. Bu teknik, öğrencilere öğrenmenin iki temeli olan önemli bilgileri kodlama ve saklamayı kazandırır (Kiewra, 1989). Bu sayede öğrenciler, etkili ve verimli ders çalışmayı ve akademik başarı için zamanı doğru kullanmayı öğrenir (Alan, 2016; Baharev, 2016; Broe, 2013; Çıkrıkçı, 2004; Çıkrıkçı, 2008; Karatay ve Okur, 2012; Kurudayıoğlu ve Soysal, 2016). Bu nedenle sadece yükseköğretimde değil temel eğitimden itibaren not alma ve özetleme öğretimi üzerinde durulabilir ve öğretim sürecinde programlardaki kuramsal bilgiler sınıf içinde buna benzer uygulama etkinlikleriyle beceriye dönüştürülebilir.

5 Öneriler

1. Bu tekniğin öğretiminde okuma metinlerinin yanında dinleme-izleme metinlerinden de yararlanılabilir.
2. Temel eğitimden itibaren, Türkçe derslerine yönelik hazırlanan öğretim araçlarında bu teknikle ilgili etkinliklere yer verilebilir.
3. Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin bu konuyla ilgili yeterliklerini artırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.
4. Özetleme becerisinin gelişiminin izlenmesi, alınan eğitim ve yaşın özetleme becerilerine etkisinin incelenmesi açısından ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimdeki öğrencilerin özetleme becerileri incelenip karşılaştırılabilir, bu konuyla ilgili sorun daha ayrıntılı incelenebilir.

6 Kaynakça

- Alan, B. (2016). Özetleme stratejisinin doğrudan öğretiminin öğrencilerin özetleme başarıları üzerindeki etkisi. *Journal of Teacher Education and Educators*, 5(3), 315-334.
- Baharev, Z. (2016). *The effects of cornell note-taking and review strategies on recall and comprehension of lecture content for middle school students with and without disabilities*. Retrieved 05, 11,2017, from <https://rucore.libraries.rutgers.edu/rutgers-lib/51151/PDF/1/play/>.
- Boyle, J. R. ve Forchelli, G. A. (2014). Differences in the note-taking skills of students with high achievement, average achievement, and learning disabilities. *Learning and Individual Differences*, 35, 9-14.
- Broe, D. (2013). *The effects of teaching cornell notes on student achievement* (Unpublished master's thesis). Minot State University, Minot.
- Brown, A. L. ve Day, J. D. (1983). Macrorules for summarizing texts: The development of expertise. *Journal of verbal learning and verbal behavior*, 22(1), 1-14.
- Calhoun, E. F. (2002). Action research for school improvement. *Educational Leadership*, 59(6), 18-24.
- Craik, F. I. M. ve Tulving, E. (1975). Depth of processing and the retention of words in episodic memory. *Journal of Experimental Psychology: General*, 104(3), 268-294. <https://doi.org/10.1037/0096-3445.104.3.268>.
- Çıkrıkçı, S. S. (2004). *İlköğretim öğrencilerinde özetleme becerisinin gelişimi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çıkrıkçı, S. S. (2008). İlköğretim öğrencilerinde özetleme becerisinin gelişimi. *Dil Dergisi*, (141), 19-35.
- Day, J. D. (1986). Teaching summarization skills: Influences of student ability level and strategy difficulty. *Cognition and Instruction*, 3 (3), 193-210.
- Demirel, Ö. ve Şahinel, M. (2006). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dijk, T. (1977). Semantic macro-structures and knowledge frames in discourse comprehension. Marcel Adam Just, Patricia A. Carpenter (Ed.) *Cognitive Processes In Comprehension*. New York, London: Psychology Press.
- Dijk, T. ve Kintsch, W. (1978). Cognitive psychology and discourse: recalling and summarizing stories. Wolfgang u. Dressler (Ed.) *Current trends in textlinguistic. (II. Series) in* (pp. 61-80).Berlin, New York, de Gruyter.
- Dijk, T. ve Kintsch, W. (1983). *Strategies of discourse comprehension*. New York: Academic Press.
- Doğan, Y. ve Özçakmak, H. (2014). Türkçe öğretmeni adaylarının dinlediğini özetleme becerilerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28), 153-176.
- Donohoo J. (2010). Real-time teaching. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 54(3), 224-227.
- Garner, R. (1982). Efficient text summarization: Costs and benefits. *The Journal of Educational Research*, 75(5), 275-279.
- Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Greenwood, D. J. ve Levin, M. (2007). *Introduction to action research: social research for social change*. SAGE Publications.
- Karatay, H. (2011a). *Okuma eğitimi*. Ankara: Berikan Yayınları.
- Karatay, H. (2011b). 4+1 planlı yazma ve değerlendirme modelinin öğretmen adaylarının yazılı anlatım tutumlarını ve yazma becerilerini geliştirmeye etkisi. *Turkish Studies*, 6(3), 1029-1047.
- Karatay, H. ve Okur, S. (2012). Öğretmen adaylarının öyküleyici ve bilgilendirici metinleri özetleme becerileri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(7), 399-420.
- Karatay, H., Güngör, H., Bolat, K. K., ve Okur, S. (2013). Prof. dr. Abdurrahman Güzel armağanı, Türkçenin eğitimi ve öğretimi, (Ed. Celal Demir, Hayrettin Parlakyıldız). *6-7 ve 8. sınıf öğrencilerinin özetleme becerileri* (ss. 277-299). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kiewra, K. A. (1989). A review of note-taking: the encoding-storage paradigm and beyond. *Educational Psychology Review*, 1(2), 147-172.
- Kurnaz, H. ve Akaydın, Ş. (2015). Türkçe öğretmeni adaylarının bilgilendirici ve öyküleyici metinleri özetleme becerileri. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 141-156.
- Kurudayıoğlu, M. ve Soysal, T. (2016). *Cornell not alma tekniğinin 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama düzeylerine etkisi*. UTEOK, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Maltepe, S. (2006). *Yaratıcı yazma yaklaşımı açısından Türkçe derslerindeki yazma süreçlerinin ve ürünlerinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- MEB. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (İlk ve ortaokul 1-8. sınıflar)*. Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- McNiff, J. ve Whitehead, A. J. (2002). *Action research: principles and practice (2nd ed.)*. London, U. K.: Routledge.
- Okur, S. (2011). *Türkçe ve sınıf öğretmeni adaylarının Türkçe dersi öğretim araçlarındaki okuma metinlerini özetleme becerileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Pauk, W. (2000). *Essential study strategies*. Clearwater, FL: H & H Publishing Company, Inc.
- Piolat, A., Olive, T. ve Kellogg, R. T. (2005). Cognitive effort during note taking. *Appl. Cognit. Psychol*, 19, 291-312. Published online 17 December 2004 in Wiley InterScience.
- Sedita, J. (2010). *The key comprehension routine*. Rowley, MA: Keys to Literacy.
- Şahin, A., Aydın, G. ve Sevim, O. (2011). Cornell not alma tekniğinin dinlenen metni anlamaya ve kalıcılığa etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (29), 29-36.

Yalçın, A. (2002). *Türkçe öğretim yöntemleri yeni yaklaşımlar*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Extended Abstract

Students are taught comprehension, analysis, selection and summarizing techniques to improve their ability to cope with complex texts in their studies. Students who learn to use summarizing techniques, not only gain the ability to select important information in texts but they also shorten the time they spend on studying. This study examined the effect of the Cornell note taking technique on prospective Turkish teachers' text summarizing skills. The research was designed as a classroom action research. For the teaching the technique, 1 text was used to give summarizing practice for 6 weeks in the writing course and a total of 6 expository texts were summarized using the Cornell note-taking technique. 69 junior prospective Turkish teachers participated in the study voluntarily. In order to assess the development of the participants' text summarizing skills, the summaries they made in the first and sixth week were compared, and two experts scored the texts using the "Summarized Text Evaluation Scale". In addition, the opinions of the prospective Turkish teachers, researchers and practitioners regarding the technique were obtained through student interviews and researcher and practitioner diaries.

The results showed that there was a significant difference between the pre-and post-implementation scores regarding the prospective Turkish teachers' text summarizing skills scores in favor of the final text. While prospective Turkish teachers had moderate summarizing skills before the study, it may be stated that their summarizing skills became above average after the study. In addition to the Cornell note-taking technique, prospective Turkish teachers stated that, in the teaching of summarizing, direct teaching technique, reading by marking, taking notes, listening by taking notes, selective listening, summarizing, question-answer technique, discussion technique, silent reading method and modeling technique could be used. In fact, they did not see the Cornell note taking technique as a separate summarizing technique.

Prospective teachers stated that they believed that summarizing and note-taking techniques should be given as homework and not be taught and practiced in the class. The reason for this belief was due to the fact that in learning note-taking in their previous courses, they learned note-taking as an activity that was done as homework at home. Due to this prior experience, they also voiced their belief that summarizing with this technique in the class was not essential. The participants said that as they did not consider this technique as a new technique, they might as well continue to practice note taking the way they were used to. Regarding the areas they experienced difficulty using the technique, the participants stated that they had difficulty using the technique, that the summarizing worksheet they were given restricted them, that the technique took more time to use, that it could not be used at every grade level, and that they had difficulty choosing keywords and important sections in texts.